

De inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren

Citation for published version (APA):

Vrieling, E., Velthorst, G., & Matzat, U. (2019). De inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren. *Velon Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 40(3), 181-192.
<https://onderwijstijdschriftenplein.nl/tplein/tijdschrift-voor-lerarenopleiders-jrg-40-oktober-2019-nr-3/>

Document status and date:

Published: 01/10/2019

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:

Taverne

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 04 Nov. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl

DE INZET VAN SOCIALE MEDIA TER ONDERSTEUNING VAN ZELFGESTUURD LEREN

Emmy Vrieling, Open Universiteit, Welten-instituut

Gerdo Velthorst, pabo Iselinge Hogeschool

Uwe Matzat, Technische Universiteit Eindhoven, Human-Technology-Interaction Group

Veel leraren in het voortgezet en hoger onderwijs experimenteren met de inzet van sociale media in hun lessen. Hierbij lijkt er een verband te bestaan tussen de inzet van sociale media en het bevorderen van zelfgestuurd leren in die zin dat docenten die al vertrouwd zijn met zelfgestuurd leren, eerder geneigd zijn om sociale media in hun lessen in te bouwen. Duidelijke ontwerprichtlijnen voor de inzet van sociale media ter bevordering van zelfgestuurd leren ontbreken echter. In deze studie formuleren we dergelijke richtlijnen vanuit een systematische literatuurstudie naar belangrijke karakteristieken voor het faciliteren van zelfgestuurd leren met behulp van sociale media. Op basis van de bevindingen vanuit deze studie (zie Bijlage 1) maken we een vertaling naar richtlijnen voor het ontwerpen van onderwijs waarbij sociale media worden ingezet ter ondersteuning van zelfgestuurd leren (zie Tabel 1). Uit de resultaten van de literatuurstudie blijkt dat de gevonden karakteristieken voor het faciliteren van leren met behulp van sociale media slechts gerelateerd worden aan de begeleiding van zelfgestuurd leren op specifieke aspecten zoals samenwerking en feedback. In een eerste poging de karakteristieken vanuit een breed perspectief op zelfgestuurd leren in te kaderen, herstructureren we onze ontwerprichtlijnen vanuit de drie fasen van zelfgestuurd leren: voor, tijdens en na het leren. Aan de hand van de ontwerprichtlijnen kunnen we als opleiders mogelijk beter aansluiten bij de begeleidingsbehoefte van onze studenten bij het bevorderen van zelfgestuurd leren.

Inleiding

Onderwijsprofessionals en onderwijsonderzoekers zien een groot potentieel in het integreren van sociale media in het voortgezet en hoger onderwijs voor competentieontwikkeling en levenslang leren (Junco, Elavsky, & Heiberger, 2013). Sociale media betreffen internetapplicaties die interactie faciliteren en het daardoor mogelijk maken om tijd- en plaatsonafhankelijk kennis te creëren en te delen (Kaplan & Haenlein, 2010). Vooral in Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs accepteren leerlingen de integratie van sociale media zoals Twitter, Facebook en WhatsApp in educatieve leersituaties gemakkelijk (Van 't Klooster & Janssen, 2012). Eerdere internationale studies laten zien dat de effecten van integratie van sociale media in het hoger onderwijs sterk afhangen van de manieren waarop studenten ermee werken en dat de resultaten worden beïnvloed door de tussen-

komst van de docent (Junco et al., 2013). Junco et al. (2013) tonen bijvoorbeeld aan dat de inzet van Twitter in het hoger onderwijs alleen leidt tot onderlinge samenwerking tussen studenten wanneer de docent actief de discussie aanmoedigt en expliciet de voordelen van het gebruik van sociale media benoemt. Het is daarom belangrijk te onderzoeken welke combinaties van sociale media en leraarsgedrag leiden tot educatief wenselijke resultaten (Matzat & Vrieling, 2016).

Volgens Dabbagh en Kitsantas (2012) kan een combinatie van sociale media en zelfgestuurd leren in het hoger onderwijs effectief zijn voor leren. Eerder onderzoek in de context van het voortgezet onderwijs toont aan dat er sprake is van een verbinding tussen het gebruik van sociale media en het bevorderen van zelfgestuurd leren; docenten die al vertrouwd zijn met zelfgestuurd leren, zijn eerder geneigd om sociale media in hun lessen in te bouwen (Matzat & Vrieling, 2016). Zelfgestuurd leren omvat een proactief en constructief proces waarbij studenten zelf initiatieven ondernemen, doorzettingsvermogen tonen en adaptief hun eigen leerproces vormgeven (Zimmerman, 2002). Dit proactief invulling kunnen geven aan je eigen leerproces betreft een sleutelcompetentie voor levenslang leren (Onderwijsraad, 2014). Zelfgestuurd leren leidt tot betere studieresultaten, omdat de lerende het eigen leren vanuit een planfase bewuster monitort, controleert en evalueert (Pintrich, 2004) waarbij er aandacht is voor de gebieden (meta)cognitie, motivatie, gedrag en context. Op die manier is de lerende uiteindelijk beter in staat om opgedane kennis in verschillende situaties te gebruiken (Nota, Soresi, & Zimmerman, 2004).

De vraag hoe docenten sociale media concreet ter ondersteuning van zelfgestuurd leren kunnen inzetten is echter nog niet beantwoord in eerder onderzoek. Het gebruik van sociale media kan bijvoorbeeld de samenwerkingsmogelijkheden van de lerende uitbreiden (McLoughlin & Lee, 2007) en op deze wijze zelfgestuurd leren faciliteren (Dabbagh & Kitsantas, 2012). De inzet van sociale media kan mogelijk ook een positieve bijdrage leveren aan leeromgevingen waarin traditioneel onderwijs en onderwijs dat zelfgestuurd leren initieert, worden gecombineerd (McLoughlin & Lee, 2010). Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan studenten die klassikaal onderwijs krijgen en tevens de beschikking hebben over een persoonlijke digitale leeromgeving waarmee ze met elkaar en de docent kunnen interacteren. Dit kan mogelijk bevorderend werken voor het zelfgestuurd leren. Empirisch onderzoek laat echter zien dat docenten tot nu toe maar zeer weinig gebruik maken van sociale media om zelfgestuurd leren te bevorderen (Matzat & Vrieling, 2016).

Een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle integratie van zelfgestuurd leren in educatieve leeromgevingen betreft het geleidelijk overgaan van docentcontrole naar studentcontrole, ook wel 'scaffolding' genoemd (Vrieling, 2014; Vrieling, Bastiaens, & Stijnen, 2010; Vrieling, Stijnen, & Bastiaens, 2018). Dit gebeurt door de begeleiding stap voor stap af te laten nemen, afgestemd op de behoefte van de student (Vrieling et al., 2018). Op die manier zorgt de docent ervoor dat studenten voldoende kennis op kunnen bouwen om het eigen leren te kunnen sturen. Deze kennis moet breed worden gezien en betreft zowel de inhoudelijke kennis als de benodigde sturingsvaardigheden voor het eigen leren. In de praktijk is echter vaak sprake van 'scaffold mismatches' hetgeen betekent dat er een mismatch ontstaat tussen hetgeen de student nodig heeft en de begeleiding die de docent biedt (Vrieling et al., 2018). Wanneer we studenten stap voor stap willen begeleiden in het

zelfgestuurd leren, is het belangrijk dat de studenten, ook in de periode tussen de lessen door, goed worden gevolgd en begeleid (Vrieling et al., 2018). De inzet van sociale media lijkt hierbij voor de hand te liggen (Matzat & Vrieling, 2016) aangezien het gebruik van sociale media de interactiemogelijkheden tussen docent en student en tussen studenten onderling kan vergroten (Junco, Heiberger, & Loken, 2011). In eerdere studies in het hoger onderwijs (Junco et al., 2011) werden studenten gevolgd die, in aanvulling op klassikaal onderwijs, ondersteuning en feedback van de docent kregen via Twitter of via een digitaal berichtenbord. De studenten in de Twittergroep waren aanzienlijk meer betrokken en haalden hogere cijfers dan de studenten in de meer statische berichtenbordgroep. De hogere betrokkenheid en cijfers werden veroorzaakt doordat de studenten actiever participeerden gedurende de lesperiode. De tweets van de docenten veroorzaakten tweetreacties en discussie waardoor communicatie en samenwerking werden gestimuleerd. Deze toename in actieve participatie, discussie en samenwerking geeft de docent meer inzicht in de begeleidingsbehoeften van de studenten waardoor de instructie hier beter op afgestemd kan worden en een mismatch kan worden voorkomen (Vrieling et al., 2018).

Het gebruik van sociale media kan dus mogelijk ondersteunend zijn bij het proces van zelfgestuurd leren (Matzat & Vrieling, 2016). Wanneer daar behoefte aan is kunnen docenten hun studenten bijvoorbeeld informeren over relevante aspecten tijdens het werken aan de opdrachten. Studenten kunnen ook bijvoorbeeld herinnerd worden aan deadlines van indiening of gevraagd worden belangrijke passages te lezen in voorbereiding op de komende les. Dergelijke faciliterende interventies kunnen zowel op het niveau van de groep als op het niveau van individuele studenten plaatsvinden. Belangrijk is dat de interventies goed zijn afgestemd op de begeleidingsbehoefte van studenten om op die wijze mogelijk een positieve bijdrage te kunnen leveren aan het zelfgestuurd leren van studenten (Matzat & Vrieling, 2016). In deze studie gaan we op zoek naar ontwerprichtlijnen voor de inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren in het onderwijs. Dit doen we op basis van een literatuurstudie. Hiertoe stellen we onszelf de volgende vraag: Welke ontwerprichtlijnen voor de inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren kunnen we herleiden uit eerder onderzoek? In de volgende paragraaf beschrijven we de aanpak van onze literatuurstudie. Aansluitend geven we de onderzoeksresultaten weer in de vorm van een raamwerk met ontwerprichtlijnen. Tot slot bediscussiëren we de uit de theorie herleide richtlijnen met onze ideeën voor het vervolg.

Gebruik van sociale media is mogelijk ondersteunend bij het proces van zelfgestuurd leren.

Literatuurstudie

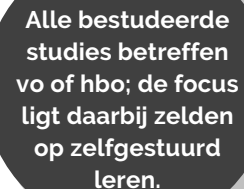
Om inzicht te krijgen in wat er bekend is over het gebruik van sociale media in de begeleiding van studenten bij zelfgestuurd leren, is er tussen september 2015 en januari 2016 in een aantal stappen een literatuurstudie uitgevoerd. In de eerste stap zijn zoekopdrachten opgesteld waarbij een verbinding is gelegd tussen relevante begrippen op het gebied van

zelfgestuurd leren ('self-regulated learning', 'metacognition', 'scaffolding', 'modelling', 'feedback', 'task value', 'time management', 'knowledge building'; zie de ontwerpprincipes van Vrieling et al., 2010), sociale media ('social media') en leraren ('teaching'). Vooraf zijn ook drie inclusiecriteria vastgelegd: alleen als de zoektermen in het abstract voorkomen, een bron is gepubliceerd tussen januari 2006 en september 2015 én een bron uit een peer-reviewed tijdschrift komt, zijn de bronnen voor verder onderzoek opgenomen. De zoekopdrachten zijn vervolgens uitgevoerd in *EBSCOhost*, een meta-database die toegang geeft tot relevante wetenschappelijke databases zoals *ERIC* en *Web of Science*. In totaal leidde dit tot 33 hits.

Op basis van de titel, samenvatting en referenties is bekeken of de publicaties bruikbaar waren voor ons doel vanuit twee criteria: (1) relatie met zelfgestuurd leren, (2) relatie met richtlijnen (aanwijzingen of aandachtspunten) voor de inzet van sociale media. Alle bronnen die aan een van deze criteria voldeden, zijn meegenomen in de verdere studie. Deze inperking leidde tot 11 bronnen, waarbij de combinaties met 'scaffolding', 'modelling', 'feedback' en 'task value' respectievelijk tot 6, 3, 1 en 1 bronnen leidden. Op basis van de referenties van deze 11 bronnen zijn aanvullend nog 4 nieuwe referenties aan de bronnenlijst toegevoegd ('snowballing'; Petticrew & Roberts, 2006). Deze nieuwe referenties betroffen onder andere een boek (Junco, 2014) dat niet in de originele inclusiecriteria was opgenomen. De uiteindelijke 15 bronnen zijn vervolgens systematisch beoordeeld door drie onderzoekers op basis van de categorieën 'type van onderzoek' (bestaande uit de subcategorieën 'titel', 'onderzoeksontwerp', 'aantal betrokken docenten', 'aantal betrokken studenten' en 'meetinstrumenten'), 'context' (bestaande uit de subcategorieën 'land' en 'schoolniveau'), 'interventies' (bestaande uit de subcategorieën 'type', 'componenten', 'aantal maanden', 'resultaten', 'effectieve karakteristieken', 'voorwaarden' en 'relatie model zelfgestuurd leren Vrieling en collega's, 2010'). Dit leidde tot een weergave van de gelezen bronnen in een alfabetisch overzicht (zie Bijlage 1). Gekozen werd voor het weergeven van de rubrieken 'eerste auteur', 'type document', 'locatie', empirisch of conceptueel, 'vorm van onderwijs', 'relatie zelfgestuurd leren' en 'effectieve karakteristieken'.

Resultaten

In de laatste stap van de literatuurstudie zijn de effectieve karakteristieken (zie Bijlage 1, kolom 7) samengevat, gerubriceerd en verwerkt in ontwerprichtlijnen voor de inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren (zie Tabel 1 voor het genummerde overzicht en Bijlage 1, kolom 8 voor de betreffende nummers). Daarbij was het opvallend dat veel bronnen verwijzen naar studies van Junco (2014). Voor onze studie hebben we besloten zijn karakteristieken als leidraad te nemen en deze vanuit de overige gelezen bronnen aan te vullen. Verder was het opvallend dat de meeste bronnen algemene karakteristieken voor de inzet van sociale media in het onderwijs beschrijven, waarbij de focus niet of nauwelijks op zelfgestuurd leren ligt. zoals ook door bijvoorbeeld Junco et al., (2013) wordt geconstateerd. Ten derde viel op dat bronnen uit de

Alle bestudeerde studies betreffen vo of hbo; de focus ligt daarbij zelden op zelfgestuurd leren.

Tabel 1 Ontwerprichtlijnen voor de inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren

Voor het leren	1	Maak van de inbedding van sociale media in curricula een instituitsinterventie .
	2	Integreer het gebruik van sociale media in de module als een verplicht onderdeel .
	3	Integreer het gebruik van sociale media in de module op een relevante manier en ter ondersteuning van het bereiken van de doelen .
	4	Kies een geschikt thema voor interactie en discussie.
	5	Kies een tool die past bij de beoogde communicatievorm (korte berichtjes bv. Twitter of chats/apps; langere communicatie bv. Facebook/Blogs).
	6	Gebruik waar mogelijk tools die bekend zijn .
	7	Gebruik sociale media op een professionele manier en verwacht van studenten hetzelfde.
	8	Spreek hoge verwachtingen uit over het gebruik van sociale media.
	9	Maak beoordelingscriteria helder en voeg het gebruik van sociale media toe aan de beoordelingscriteria.
	10	Bespreek expliciet de voordelen van het gebruik van sociale media tijdens het leerproces.
	11	Communiceer helder met studenten wat te doen bij problemen met het gebruik van sociale media.
	12	Denk na over een passende groepsgrootte met voldoende massa voor rijke interactie en taakverdeling, maar met behoud van overzicht.
Tijdens het leren	13	Bouw het gebruik van sociale media stapje voor stapje op.
	14	Modelleer correct gebruik van sociale media (observatie - emulatie - zelfcontrole - zelfregulatie).
	15	Neem actief deel aan het platform ten behoeve van interactie .
	16	Bouw voort op klassendiscussies .
	17	Houd er rekening mee dat ' stille ' studenten die in de klas nauwelijks vragen stellen, commentaar geven of ervaringen delen, dit mogelijk via sociale media wel doen.
	18	Waardeer diverse manieren van leren .
	19	Moedig samenwerking tussen studenten aan en begeleid studenten in het samenwerkingsproces.
	20	Richt je op het verdiepen van de interactie .
	21	Initieer en stimuleer actief leren in groepsdiscussies .
	22	Initieer en stimuleer (peer) feedback .
	23	Betrek studenten bij tussentijds assessment van werk op basis van criteria (bv. rubrics).
	24	Deel belangrijke informatie zoals goede voorbeelden, bruikbare links, herinneringen aan interessante bijeenkomsten en deadlines.
	25	Communiceer deze informatie niet ook via andere kanalen .
	26	Monitor met regelmaat het procesverloop , leidend tot verbeterpunten voor het vervolg.
Na het leren	27	Betrek studenten bij de beoordeling van het werk op basis van criteria.
	28	Blik terug op het procesverloop , leidend tot verbeterpunten voor de toekomst.

literatuurstudie vooral algemene karakteristieken voor de inzet van sociale media in het onderwijs beschrijven waarbij de link wordt gelegd met een enkel aspect van zelfgestuurd leren zoals samenwerking of feedback. Alhoewel dit belangrijke elementen zijn van zelfgestuurd leren, wordt hiermee geen recht gedaan aan het overall proces van zelfgestuurd leren bestaande uit het leren sturen van je eigen leren op de vier belangrijke gebieden (cognitie, motivatie, gedrag en context; Pintrich, 2004) en de drie belangrijke fasen (voor, tijdens en na het leren; Zimmerman, 2002). Voor een eerste structurering vanuit deze overall zienswijze van zelfgestuurd leren in combinatie met de inzet van sociale media hebben we de definitieve ontwerprichtlijnen gestructureerd in de fasen 'voor het leren', 'tijdens het leren' en 'na het leren' (Tabel 1, Kolom 1).

Discussie en implicaties

In deze studie zijn vanuit de theorie ontwerprichtlijnen herleid voor de inzet van sociale media ter ondersteuning van zelfgestuurd leren. In de zoektocht van lerarenopleiders naar een balans tussen docentsturing en studentsturing (zie ook Vrieling et al., 2010, 2018) lijken er door de komst van sociale media meer mogelijkheden te ontstaan om studenten voor, tijdens en na het leren te monitoren en te begeleiden bij het actief zelfgestuurd vormgeven aan hun eigen studie. Op die wijze kunnen we als opleiders mogelijk beter aansluiten bij de begeleidingsbehoefte van onze studenten hetgeen een belangrijke voorwaarde is bij het bevorderen van zelfgestuurd leren (Vrieling et al., 2010, 2018). De voorliggende ontwerprichtlijnen (zie Tabel 1) kunnen daarbij als checklist worden gehanteerd. Een belangrijk aandachtspunt van de uit de theorie herleide ontwerprichtlijnen is dat de karakteristieken nog niet evidentie-gebaseerd zijn. Bestaand onderzoek bevat maar weinig studies die hypothesen over effectieve karakteristieken op een harde manier toetsen en meestal staan bevindingen over positieve effecten nog meerdere interpretaties toe zoals recente reviews laten zien (Tang & Hew, 2017; Matzat, Sniijders, Van den Beemt, Thurlings, & Willems, 2017). In een vervolgstudie zijn we van plan de ontwerprichtlijnen te implementeren in de lerarenopleiding bij een module die een groot beroep doet op het zelfgestuurd leren van studenten. Daarbij willen we vooral zicht krijgen op de toegevoegde waarde van sociale media bij de begeleidingsbehoefte van studenten buiten de contactbijeekkomsten om. Op die wijze kunnen we de beproefde ontwerprichtlijnen toetsen in de praktijk, mogelijk leidend tot goed zicht op en adequate begeleiding van studenten.

Referenties

- Bennett, S., Bishop, A., Dalgarno, B., Waycott, J., & Kennedy, G. (2012). Implementing Web 2.0 technologies in higher education: A collective case study. *Computers & Education, 59*, 524-534.
- Casey, G. (2013). Building a student-centred learning framework using social software in the middle years classroom: An action research study. *Journal of Information Technology, 12*, 159-189.
- Buus, L. (2012). Scaffolding teachers integrate social media into a problem-based learning approach? *The Electronic Journal of eLearning, 10*(1), 13-22.
- Casey, G. (2015). Unlearning to be the teacher: Findings from an action research study. *Learning Landscapes, 8*(2), 95-110.

- Casey, G., & Evans, T. (2011). Designing for learning: Online social networks as a classroom environment. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(7), 1-26.
- Cochrane, T., Antonczak, L. Keegan, H., & Narayan, V. (2014). Riding the wave of BYOD: Developing a framework for creative pedagogies. *Research in Learning Technology*, 22.
- Dabbagh, N., & Kitsantas, A. (2012). Personal learning environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *Internet and Higher Education*, 15, 3-8.
- Junco, R. (2014). *Engaging students through social media: Evidence-based practices for use in student affairs*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Junco, R., Elavsky, C.M., & Heiberger, G. (2013). Putting twitter to the test: Assessing outcomes for student collaboration, engagement and success. *British Journal of Educational Technology*, 44, 273-287.
- Junco, R., Heiberger, G., & Loken, E. (2011). The effect of twitter on college student engagement and grades. *Journal of Computer Assisted Learning*, 27, 119-132.
- Kaplan, A., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53, 59-68.
- Kirschner, P. (2015). Facebook as learning platform: Argumentation superhighway or dead-end street? *Computers in Human Behaviour*, 53, 621-625.
- Leino, J., Tanhua-Piironen, E., & Sommers-Piironen, J. (2012). Adding social media to e-learning in the workplace: Instilling interactive learning culture. *International Journal of Automating and Computing* 5(3), 18-25.
- Lin, M., Hoffman, E., & Borengasser, C. (2013). Is social media too social for class? A case study of Twitter use. *TechTrends*, 57(2), 39-45.
- Mao, J. (2014). Social media for learning: a mixed method study on high school students' technology affordances and perspectives. *Computers in Human Behavior*, 33, 213-223.
- Matzat, U., & Vrieling, E. (2016). Self-regulated learning and social media - a 'natural' alliance? Evidence on students' self-regulation of learning, social media use and student-teacher relationship. *Learning, Media and Technology*, 41, 1, 73-99.
- Matzat, U., Snijders, C.C.P., Van den Beemt, A.A.J., Thurlings, M.C.G., & Willems, M.C. (2017). *Social media use in the classroom: insights, blind spots, and evidence based conclusions*. Report commissioned by the Nationaal Regieorgaan Onderwijs-onderzoek (NRO).
- McLoughlin, C.E. & Alam, S.L. (2014). A case study of instructor scaffolding using web 2.0 tools to teach social informatics. *Journal of Information System*, 25(2), 125-136.
- McLoughlin, C., & Lee, M.J. (2007). *Social Software and Participatory Learning: Pedagogical Choices with Technology Affordances in the Web 2.0 Era*. Paper presented at the annual meeting for the Ascilite conference, Singapore, December 2-5.
- McLoughlin, C., & Lee, M.J. (2010). Personalised and Self-Regulated Learning in the Web 2.0 Era: International Exemplars of Innovative Pedagogy Using Social Software. *Australian Journal of Educational Technology*, 26, 28-43.
- Nota, L., Soresi, S., & Zimmerman, B.J. (2004). Self-regulation and academic achievement and resilience: A longitudinal study. *International Journal of Educational Research*, 41, 198-215.
- Onderwijsraad. (2014). Een eigentijds curriculum. Verkregen via <https://www.onderwijsraad.nl/>.
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2006). *Systematic Reviews in the Social Science*. Oxford: Blackwell.
- Pintrich, P.R. (2004). A conceptual framework for assessing motivation and self-regulated learning in college students. *Educational Psychology Review*, 16, 385-407.
- Tang, Y., & Hew, K. F. (2017). Using Twitter for education: Beneficial or simply a waste of time? *Computers & Education*, 106, 97-118.
- Tess, P.A. (2013). The role of social media in higher education classes (real and virtual) - A literature review. *Computers in Human Behavior*, 29, A60-A68.
- Van't Klooster, J., & Janssen, M. (2012). *Ervaringen met het gebruik van sociale media in het Voortgezet Onderwijs*. Stichting Kennisnet.

- Vrieling, E. (2014). Zelfgestuurd leren kun je niet zelfgestuurd leren. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 35(1), 15-28.
- Vrieling, E., Bastiaens, T., & Stijnen, S. (2010). Process-oriented design principles for promoting self-regulated learning in primary teacher education. *International Journal of Educational Research*, 49(4-5), 141-150.
- Vrieling, E., Stijnen, S., & Bastiaens, T. (2018). Successful learning: Balancing self-regulation with instructional planning. *Teaching in Higher Education*, 23(6), 685-700.
- Zimmerman, B.J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into Practice*, 41(2), 64-70.

Auteursinformatie

Emmy Vrieling-Teunter is Universitair Docent binnen de vakgroep Doceren en Docentprofessionalisering bij het Welteninstituut (Open Universiteit). In variërende onderzoeksprojecten richt zij zich op het uitvoeren van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek op het gebied van sociaal leren en zelfgestuurd leren.

Info: emmy.vrieling@ou.nl

Gerdo Velthorst is onderwijskundige en docent op pabo Iselinge Hogeschool. Hij houdt hij zich bezig met de vernieuwing van het pabocurriculum. Zijn interesses liggen op het gebied van informatievaardigheden, technologiegebruik in het onderwijs en onderzoek in de onderwijspraktijk.

Info: gerdo.velthorst@iseling.nl

Uwe Matzat is Universitair Docent Sociologie in de Human-Technology Interaction Group aan de Technische Universiteit Eindhoven. Zijn onderzoeksinteresse omvat onder ander sociale media, learning analytics, blended learning en virtuele pedagogische agents.

Info: u.matzat@tue.nl

Bijlage 1 Overzicht literatuurstudie

Eerste auteur (jaar)	Type document	Locatie	Empirisch/conceptueel	Vorm onderwijs: voortgezet/hoger	Relatie met zelfgestuurd leren	Effectieve karakteristieken	Nrs ontwerp-richtlijnen (zie Tabel 1)
Bennett (2012)	Artikel	AU	E	HO	-Actieve deelname -Samenwerking	-Benadruk de waarde van het gebruik van sociale media -Houd rekening met de beginsituatie van studenten -Zorg ervoor dat studenten de benodigde vaardigheden snel kunnen ontwikkelen -Zorg ervoor dat de werklast niet te groot wordt -Begeleid studenten in het proces van samenwerking	10 13 14 13 19
Buus (2012)	Artikel	DM	E	HO	-Probleemgestuurd leren: actief leren, samenwerking, authenticiteit leren -Scaffolding	Bouw de integratie van sociale media in onderwijs geleidelijk op	13
Casey (2011, 2013, 2015)	Artikelen	AU	E	VO, HO	-Student als actieve deelnemer (peer feedback, peer assessment) -Belang van modelleren -Belang van scaffolding	Zorg voor een cultuuromslag in de docent/student relatie door te werken met leraren die: -minder instrueren en meer samenwerken -minder risico's vermijden en meer experimenteren -minder doceren en meer ontwerpen -minder bemiddelen en meer samenwerkend kritisch meekijken	1
Cochrane (2014)	Artikel	NZ	E	HO	-Van docentsturing naar studentsturing -Scaffolding		13
Dabbagh (2012)	Artikel	US	E	HO	-Voldoende kennisopbouw in de drie fasen van zelfgestuurd leren (voor, tijdens en na het leren)	-Zorg ervoor dat studenten beschikken over voldoende vaardigheden voor zelfgestuurd leren	13

Eerste auteur (jaar)	Type document	Locatie	Empirisch/conceptueel	Vorm onderwijs: voortgezet/hoger	Relatie met zelfgestuurd leren	Effectieve karakteristieken	Nrs ontwerp-richtlijnen (zie Tabel 1)
Junco (2011, 2014)	Artikel	US	E	HO	-Constructivistisch leren -Samenwerking -Actief leren -Peer feedback -Uitdagende taken -Scaffolding	-Maak het gebruik van sociale media een verplicht onderdeel -Integreer sociale media op een educatief relevante manier -Laat begeleiders deelnemen aan het leerplatform -Zorg voor een toename van het aantal en de kwaliteit van de docent-student interacties -Moedig deelname van studenten aan -Moedig samenwerking van studenten aan -Bouw voort op klassendiscussies -Moedig feedback van docenten en mede studenten aan -Communiceer hoge verwachtingen -Respecteer verschillende manieren van leren -Bekijk of de cursusdoelen passen bij het gebruik van sociale media -Kies geschikte discussiethema's -Kies passende tool: Twitter voor korte communicaties, Facebook voor langere discussies -Integreer online discussies als onderdeel van de cursus, ook in de beoordeling -Activeer online discussies -Gebruik rubrics voor de beoordeling -Neem de tijd om studenten 'mee te nemen' in het gebruik van sociale media, dus start op een basaal niveau -Laat een actieve rol zien als docent door studenten te monitoren, feedback te geven en studentinzet aan te moedigen -Neem actief deel aan activiteiten: deel links, moedig studenten aan informatie te verzamelen en te delen, moedig studenten aan tot interactie, post reminders van belangrijke gebeurtenissen, steun studenten in het gebruik van sociale media voor academische en sociale integratie, maak studenten expliciet bewust van de voordelen van het gebruik van sociale media -Laat professioneel gedrag zien: communiceer met je studenten hoe je sociale media wilt gebruiken voor professionele doeleinden en dat je van hen vergelijkbaar gedrag verwacht, zowel offline als online -Modelleer goed gebruik van sociale media -Vertel wat studenten kunnen doen bij problemen -Maak gebruik van het feit dat studenten online eerder geneigd zijn commentaar, vragen en persoonlijke ervaringen te delen -Evalueer het gebruik van sociale media	2 3 15 20 21 19 16 22 8 18 3 4 5 2 21 23 13 26, 22, 21 15, 24, 21, 10 7 14 11 17 28

Kirschner (2015)	Artikel	C				-Gebruik Facebook niet als tool voor discussie en argumentatie (narcistisch en oppervlakkig, geen contrasterende meningen en gezichts-punten, lineaire structuur) -Begeleid adolescenten en jong volwassenen in het gebruik van sociale mediasites	5
Leino (2012)	Artikel	FI	E	HO	-Samenwerking in constructivistische leeromgevingen -Van docent gecentreerde naar student gecentreerde leeromgevingen	10 23 2 16 14 22 14 18 6 12 10 25	
Lin (2013)	Artikel	US	E	HO	Gebruik sociale media: -voor het delen van klassenactiviteiten en cursusproducten -voor in contact komen met online experts -voor onmiddellijke docentfeedback in F2F lessen -voor snelle updates over cursussen -voor het motiveren van studenten door de toepassing van nieuwe technieken -voor feedback van studenten naar docenten	24,22	
Mao (2014)	Artikel	US	E	VO	-Benoeem de voordelen van het gebruik van sociale media in de klas, studenten achten sociale media geschikt voor socialiseren en entertainment en zien sociale media niet natuurlijker-wijs als tool om het leren te ondersteunen -Zet sociale media niet alleen in voor beoordeling en verving van instructie, maar vooral voor student-docent interactie en feedback	10 27, 20, 22	
Mc. Loughlin (2014)	Artikel	AU	E	HO	-Scaffolding -Modelling	13 11 5, 6 3 14	
Tess (2013)	Artikel	C	C	HO	-Samenwerking (community of practice) -Voorwaarden	1	

